

Juleboder paa Nordugra. og
sagen om E. Nordlander Sjælland 70 ei gammel
Nordugra by.

Till julen skulle alle utearbeiden, såsom
kostning, vedkörning och bygging av ved, vara
avslutade, ty på efterjul skulle mannen spinnu. De
som ej hade tillgång på riktig torr ved, skaffade
hem torregran, som användes till bränsta över
julen. Om julkväll skulle det vara en stor klabb
eller skubbe, som skulle rädda hela kvällen.

Tvåde det om juldag var det ett dåligt märke
"jul i hå, påsk i snå, ruttel hå och fuset brå."
Till jul skulle byggas surka och fram för allt
brännvin och göras ljus. Ljusstöpningen gick till s
att man kokade halg och slog det sen i mjölmär-
kärna. Den var vanligtvis 1 alm lång och 5 i 6 tum
i genomstämning. Sen hade man en bomullsvicka på
en sticka, som doppades i kärnan, till det ljuset
blev så stort, som man ville ha det. Dagen före
julkvällen skulle det skuras. Det fanns då ej någon
såpa eller sabberke utan användes istället sand
och hoast. Landen ströddes på det blöta golvet,
som stod man på hoasten med foten och gnev
på det viset. Detta kallades "skurotta". Man
brände kl. 4 på morgonen.

Det var också vanligt, att pigorna fånga ett
stop brännvin till jul, som hon skulle ha i sin
lillkammare och bjuda fästmannen på, innan han
gick hem om morgonen. På golvet användes
råghalm helst röt, som växer på spåstränderna, där
sådana finns. Av råghalmen formades en
så kallades "jultyppe". Man skulle sedan lägga sig
på ryggen med benen baköver och ta den med
fötterna och sen sätta sig igen. Julguset

skulle tändas, så fort det bleo märkt på julaftonen. De voro av två slag, raka och grenljus. Matbordet bestod av enkla rätter, såsom lutfisk, sås, palt, fläsk, silseppa, smör, rågbrod, kumbröd och smör. Bordet skulle stå dukat till annandag jul. De obligatoriska rätterna voro lutfisk och palt, kött undvek, för det ansågs ej rätt att äta kött under julhelgen. De rätter, som blivit slut, sedan alla ätit sig mätta, skulle framläggas nytt, och brökgarna fyllas. Husdjuren skulle också ha julkväll. Husmodern skulle vid 10 tiden på kvällen gå till ladugården och ge dem, som det kallades, "julkvällen". Det ansågs då ej bra, om de inte alla lägo. Julgröten bereddtes av stötta korngrön och mjölk. Såsom bröd användes rågbullar, kumbröd, vafflor, rån och kräs. Skulle det vara finare bullar, bakades det av "stälkvarns-mjöl", som impartierades, men det var ju sällan man hade råd att använda det. Rågbullarna bakades av rågmjöl till jäsningsmedel användes sådan jäst, som blev, när man bryggde soagdrick. Deega kunde få stå och jäsa en hel vecka, om det var kallt. Rån bakades av smör, mjöl och grädd. De gräddades i "råjärn" och var 6 tum långa o 3 tum breda. Kräsen voro ej mer än hälften så stor. Kumbröd bakades av kornmjöl, ett bröd, som användes i en del av Angermantland än i dag, fast det nu bakas hos en del av finare mjöl såsom sansikt, men hos bönderna bakas det huvudsakligen av kornmjöl, vatten och mjölk. På julemorgonen skulle ljusen tändas kl. 4. Det i varje fönster, och skulle man då gå till julottan, som börjades kl. 6. Till dess skulle ljusen brinna. Då man skulle

hem, var det en hiskelig trädsla, för att alla skulle hinna först hem. Det blev en kappkörning utan like. De hade ej tid att köra efter vägen utan körde rätt fram över alla smärjor, som det finns så gott som i Nordingrå. Den som hann först hem, slutade före alla andra med alla syrlor. Så man förstår, att det betydde ej så lite att komma hem så fort som möjligt. För denna kappkörning skulle man på julkvällen ställa selen i gott skick, den skulle smörjas och lagas, som det behöövdes. Ty gick den sönder, under den heta jakten, så betädade det olycka för hela året. På "Andra jul" då alla kunnor stå på skul" ansågs julen vara slut, då skulle alla brännvins fat tömmas, hos dem, som använde brännvin. Allt det goda, som fanns kvar från julen, skulle det då göras slut på.

Julbräder i nedre Angermantland.
sagurman P. Melinder Orsta Nordingrå.

I förra hälften av 1800 talet var det mycket noga, att innan julkvällen, som började så fort det blev mörkt, så att telygusen kunde tändas, alla redskap och harkapsting vara hemma inom hus. Var ej så fallet, hände många gånger att, sedan gardsfolket samlats kring julbordet, någon kom ihög, att något var lånat av någon granne eller också tvärtom. Då var det ej någon annan råd än sluta med måltiden och ordna med att allt blev behörigen transporterat till sin rätta ägare. Lika nödvändigt, men dock mycket sämre att utlösa, var att på juldagen komma först hem från kyrkan. Varför det många gånger

hände, helst i nedre Angermanland, där man brukade köra över alla småsjöar, att ett tjogtal hästar körde i bredd och på det viset försökte komma först mot land, som vanligen var en uppförskärvt. Där stannade man och diskuterade, varför den eller den blev efter och således kunde den komma först hem. Detta var alldeles nödvändigt för att under hela kommande år hinna först med alla sysslar. Men var det mycket obehärliga kvinnor, som kunde ställa så, att linnelärftspinningen kunde få börja 4de dag jul, om den inföll en vardag. Bondstallet hade den tiden en ^{stör} fruktan för att korna, när de på kvällen kom till lardugården, i sina båra låga så, att ryggarna voro sända mot samma håll. Ty, låga de sick-sack, som det kallades hade man att förvänta konstskörden och allt annat under kommande år på samma vis, och således ett i allö dåligt år.

Uppdragsgivare: Nagra korta utdrag, hur julen nu
firas i de bygder, där de föregående
sagesmännen berättat och hur mycket av det
gamla, som finns kvar. av Albert Nordin N.

Det är omkring 50 à 60 år sen julgranen
började användas i min hembygd. Nu firas
i de flesta hem julen med julgran. Men Lucia
dagen tycks vara alldeles frammande för
de gamla här i Nordingrå, likaså enligt
vad en sagesman berättar i Vibygerå socken.
Sedan att ha ljus i fönstren om julmorgon ha
 varit rådande allmänt intill 1919, då man
av ekonomiska skäl, helst då de mindre be-
medlade, måste utestuta dem. Nu 1920 var det
ett ringa antal, som hade ljus i fönstren. Julen
avns fortfarande börja kl. 2. på juleafton
och slutar på kvällen jul. Sedan att kasta in
julkappar är ännu allmänt gällande. Det vill
också sitta i en del socknar att så fort
som möjligt komma hem från kyrkan om
julmorgonen. Som vi behåller den seden i en
del hem att ge hurdjuren julkvällen. Att
risa varandra ha däremot ej gjorts i julkvällen
men vid påsk och kallades "paskskräcka".

Uppdragsgivare:
A. Nordin N.
En julegrän

Uppdragsgivare:
A. Nordin N.

Gamla seder.

sagoroman Margareta Nordin Oretta Nordingens
75 år född i Vätteryd.

På julkvällen mellan 12-1 på natten skulle man söka ett korngrön under matbordet. Var korngrönet stort, hade man att förvänta god skörd, men var det litet, så fick man förvänta dålig skörd. Och hände det att man hittade ett havregryn, som var lätt, så blev det missväet.

På nyårskväll skulle man gå till vedboden i mörker och taga en handfull nåvel utav skräpet, som läggs på golvet. Lika många stickor eller pinnar, som man fick i handen, lika många år dröjde det, innan man blev gift.

Likaså skulle man taga ett vedträd, var det stätt och rakt, fick man en rak och snygg make eller make. Men var det krokigt och knöligt, var det tvärstom.

Om julkvällen skulle man alldeles lyst mellan 12-1 sitta vid ett bord, där det stod ett vedonglas eller bannvinsglas, bläckhorn, penna och papper. Medan man så satt, kom den tillkommande och drack ur glaset och skrev på pappret. Men det blev för det mesta styckdigt för den, som så satt. Det hände en gång, att en sådan steymar lämnade en kniv på bordet, varmed den som såg den tog sig av laga.

Önskade man på midsommarnatt se sin tillkommande skulle man sätta sig vid ett rågsål mellan 12-1. Medan man så satt lyst och stilla, kom ens frambida följeslagare.

Det fanns också ett annat sätt att förspå
något om det tillkommande året. Det kallades
a att "knyta på råg". Dertill utsågs tre lika långa
rågstrån. En vit, en röd och en svart rosett knöts
på varje strå. Den vita betydde glädje, röd
giffertmal och svart sorg. Det strå, som väkte
längst, kunde förspå det som skulle komma
att handa.

Man skulle på någon torsdag äta "drömskrömming"
d. s. t. eller gröt, som märkte vara mycket salt, så
att man blev törstig under natten. Ens tillk.
make eller make kom då i drömmen och gav en dricka.

Man kunde också sitta någon torsdagsnatt
a på något ovanligt ställe, t. ex. på en katteramma
nunder bordet, och sova. Då fick man även se
sin blivande följeslagare genom livet.